

POMEN VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V MEDETNIČNIH ODNOSIH

Sonja Novak - Lukanovič

1. Uvod

V večnarodnostni/večkulturni družbi ima izobraževanje še posebno pomembno vlogo. Njegova funkcija je široka in posega tako na področje posameznikovega razvoja kot na področje širše družbe. Izobraževanje je na eni strani instrument pridobivanja poklicne klasifikacije posameznika, na drugi strani pa je instrument posameznikovega osebnega razvoja in transmisije različnih kulturnih vrednot. V pluralističnih družbah ali okoljih, za katere je značilna prisotnost različnih kultur in v katerih prevladujejo različne vrednote posameznika ali skupine, je izobraževalni sistem tisti, ki ustvarja pogoj, da posamezniki osvojijo kompleksnost in kontradiktornost družbe in tako gradijo odnose zasnovane na tolerantnosti, razumevanju, spoštovanju na individualni in družbeni ravni. (Batelaan, Gundara, 1991) Izobraževanje v večkulturni družbi je vedno obravnavano v zgodovinskem kontekstu in predstavlja integralen del političnih in ekonomskih struktur družbe. Zasnova in operacionalizacija izobraževanja v večkulturni/večnarodnostni družbi razkriva koncepte jezikovne politike in jezikovnega pluralizma v družbi. (Nečak-Lük, 1990) Po vsebini in ciljnih izobraževanje, ki se uporablja na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji tako v Slovenski Istri kot v Prekmurju, ustreza kriterijem interkulturalnega izobraževanja, ki so jih opredelili strokovnjaki (Batelaan, 1984) in sicer, da

- interkulturalno izobraževanje izhaja iz principa enakopravnosti posameznika in skupine;
- v interkulturalnem izobraževanju je kulturna in jezikovna različnost predmet učenja;
- interkulturalno izobraževanje se izogiba etnocentrizmu;
- cilj interkulturalnega izobraževanja je zagotavljati enake pogoje in možnosti in nasprotuje kakršnikoli diskriminaciji.

Šola je tudi eden najpomembnejših dejavnikov socializacije. Kot institucija oblikuje posamezniku pripadnost določeni družbi in tako s samim vzgojnim procesom vpliva na ohranjanje etnične identitete.

Na slovensko-italijanskem narodnostno mešanem območju v Slovenski Istri se otroci izobražujejo na institucionalni ravni v svojem maternem jeziku - slovenskem ali italijanskem - od vrtca pa do fakultete, istočasno pa se seznanjajo tudi z drugim jezikom, ki je jezik večine ali manjšine (Čok, 1995). To kaže na kontinuiteto dvojezične vzgoje in izobraževanja, ki predstavlja pomemben pogoj za razvoj individualne in družbene dvojezičnosti. Sistematično, kontinuirano učenje jezika drugega jezika (jezika večine ali manjšine) skozi izobraževalni proces pa se odraža tako v jezikovni kompetenci posameznika kot tudi v stališču posameznika do drugega jezika. Uspešnost izob-

raževanja v večnarodnostnem okolju, ki upošteva kriterije interkulturalnega izobraževanja pa ni samo v ustrezni vsebini in organizaciji ter kvaliteti samega izobraževanja, ampak je uspeh vedno integracija številnih faktorjev - različnih individualni in družbenih motivacij, družbenih faktorjev, norm... Motivacija za učenje drugega jezika in tudi stališče do drugega jezika je tesno povezano z vprašanji politične, ekonomske, socialne in kulturne interakcije med etnično večino in etnično manjšino. Nekateri avtorji (Giles, Johnson, 1991) dajejo v medetničnih komunikacijah prednost prav motivacijskim faktorjem, ki igrajo tiho vlogo pri odločanju posameznika za uporabo nekega jezika. To pa je povezano tudi z motivacijo do učenja drugega jezika in s posameznikovim stališčem do specifičnosti vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanih območjih.

Metoda in predstavitev vzorca:

Izhajajoč iz koncepta interkulturalnega izobraževanja in vloge stališča posameznika ali skupine do interkulturalnega izobraževanja se bomo v prispevku osredotočili na izbrane rezultate raziskave "Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru, "ki je potekala leta 1994 na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre in predstavlja del longitudinalno zastavljenega raziskovalnega projekta (Nečak-Lük, 1993). Prikazali bomo stališča posameznikov tako pripadnikov večine kot manjšine do vzgoje in izobraževanja, ki se izvaja na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre. Stališče do vzgoje in izobraževanja je večdimenzionalno. Kvalitativna in kvantitativna analiza posameznih dimenzij v povezavi z izbranimi sprejemljivkami pa ne odraža samo stališč in odnosa prebivalcev do interkulturalne vzgoje in izobraževanja, ampak posredno zrcali tudi medetnične odnose v narodnostno mešanem okolju, v katerem se je naša raziskava izvajala.

Posamezne strukturne komponente, ki sestavljajo in oblikujejo stališče in odnos vprašanih do vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju (stališče do znanja jezika večine in manjšine, stališče do organiziranosti vzgoje in izobraževanja, stališče do vloge jezika manjšine v izobraževalnem procesu) bomo interpretirali s pomočjo statistično obdelanih empiričnih podatkov raziskave. Poiskali bomo tudi povezave med stališči vprašanih do modela vzgoje in izobraževanja, ki se izvaja na narodnostno mešanem območju v Slovenski Istri ter narodnostjo, starostjo, izobrazbo in poklicem. V raziskavo je bilo vključenih 702 vprašanih, narodnostna struktura vzorca pa je bila naslednja: 61 odstotkov je bilo Slovencev, 27,3 odstotkov Italijanov in 11,6 odstotka so predstavljali vprašani različne narodnostne pripadnosti in smo jih poimenovali "drugi". Po starostni strukturi vzorca pa so nekoliko prevladovali starejši nad 60 let - 25,4 odstotka vprašanih, mlajših do 30 let je bilo 18,4 odstotka, od 31 do 40 let 22,2 odstotka, od 41 do 50 19,3 odstotka ter od 51 do 60 let 14,7 odstotka. Glede stopnje izobrazbe so v vzorcu prevladovali vprašani s srednjo izobrazbo, ki so predstavljali 36,1 odstotka vzorca, nato vprašani z dokončano osnovno šolo 25,5 odstotka, 17,7 odstotka jih je končalo poklicno šolo, višjo ali visoko šolo pa 14,7 odstotka vprašanih. Najmanjši delež pa predstavljajo posamezniki z nedokončano osnovno šolo - 6 odstotkov vzorca. Med poklici prevladujejo delavci (48,3%) in uslužbenci (32,3%), podoben

delež predstavljajo strokovnjaki (6,6%) in zasebniki (9,4%), najmanj pa je vodilnih delavcev (1,7%). (Nečak-Lük, Jesih, Novak-Lukanovič, 1996)

2. Stališča do vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju: rezultati raziskave

Pri obravnavanju stališč posameznika ali skupine do vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju moramo upoštevati, da je sam pojem "stališče" zelo širok in ga oblikujejo tako subjektivni kot objektivni faktorji, individualni in družbeni. Stališče do določene problematike je lahko samo eno, lahko pa stališče sestavlja skupek med seboj povezanih različnih stališč posameznika ali skupine, ki so v medsebojni soodvisnosti (Novak-Lukanovič, 1993). Vprašanja, ki jih v prispevku analiziramo lahko strnemo v več vsebinskih sklopov, ki se po vsebini med seboj prepletajo. Tako bomo posamezna vprašanja strukturirali v naslednje sklope:

1. vzgoja in izobraževanje in identiteta;
2. stališče do organiziranosti vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju;
3. stališče do jezika v vzgoji in izobraževanju na narodnostno mešanem območju.

1. Vzgoja in izobraževanje in identiteta

Rezultati številnih raziskav poudarjajo, da vzgoja in izobraževanje zelo vpliva na oblikovanje in ohranjanje narodnostne identitete posameznika in skupine. Tudi respondententi v naši raziskavi ji pripisujejo zelo pomembno mesto. Večina vprašanih (kar 70,9 odstotka), ne glede na narodnostno pripadnost pa meni, da je med osmimi področji - družina, šola, cerkev, sredstva javnega obveščanja, manjšinske organizacije, delovne organizacije, politične stranke, stiki z matico - ki smo jih navedli kot pomembne za oblikovanje narodnostne identitete, družina najpomembnejša. Zanimiva je razlika med Slovenci in Italijani glede vloge družine v procesu oblikovanja narodne identitete. Italijani ji pripisujejo večjo vlogo kakor Slovenci: kot zelo pomembno jo ocenjuje 80,3 odstotkov Italijanov in 67,0 odstotkov Slovencev, kot precej pomembno pa jo ocenjuje 18,0 odstotkov Italijanov ter 21,1 odstotkov Slovencev. Področje vzgoje in izobraževanja so vsi vprašani postavili tik ob vlogo družine. Predvsem pripadniki italijanske manjšine so o pomembnosti šole za oblikovanje narodnostne identitete trdno prepričani: 76,0 odstotkov jih misli, da ima šola zelo pomembno vlogo, 19,1 odstotkov pa jo ocenjuje kot precej pomembno. Takšnemu stališču se z oceno "zelo" pridružuje 49,4, z oceno "precej" pa 33,7 odstotkov Slovencev iz našega vzorca. Zelo pomembno področje za oblikovanje narodnostne identitete pa po mnenju vprašanih ne glede na narodnostno pripadnost, predstavljajo tudi stiki z državo matičnega naroda. Statistična analiza odgovorov kaže, da so stike z državo matičnega naroda vprašani uvrstili na tretje mesto, takoj za družino in šolo.

Starost vprašanih, vsaj na osnovi statistične analize, ne vpliva zelo na razlike v mnenju, katero področje je bolj ali manj pomembno za oblikovanje narodnostne identitete. Pri tem lahko izpostavimo, da pri oceni, da šola precej vpliva na oblikovanje na-

rodnostne identitete nekoliko izstopa mlajša generacija vprašanih do 30 let, ki predstavlja 18,5 odstotka vzorca. Skupina vprašanih, ki si je izoblikovala tako mnenje, je obiskovala sedanji model šolstva na narodnostno mešanem območju in je zato po vsej verjetnosti na osnovi lastnih izkušenj pripisala šoli tako pomembno mesto pri oblikovanju narodnostne identitete. Prav tako pa ta podatek tudi na nek način potrjuje uspešnost interkulturenega izobraževanja na tem večkulturnem področju Slovenske Istre. Tudi pri oceni, da so stiki z državo matičnega naroda precej pomembni za oblikovanje narodnostne identitete statistično nekoliko izstopajo vprašani v starosti od 41 do 50 let (predstavljajo 19,2 odstotka vprašanih iz vzorca), torej aktivna populacija, ki si je na osnovi osebnih in delovnih izkušenj izoblikovala tako stališče.

Tudi sprejemljivka izobrazba ne kaže velikih odstopanj v stališču vprašanih do posameznih področij ter razvrščanju po pomembnosti, katera področja bolj ali manj vplivajo na oblikovanje narodnostne identitete posameznika ali skupine. Pri analizi izstopajo zlasti vprašani z nedokončano osnovno šolo, ki predstavljajo majhen delež (6 %) celotnega vzorca. Ti so se največkrat odločili za odgovor "ne vem", kar po našem mnenju pomeni, da so se za tak odgovor odločili predvsem zato, ker resnično o tem ne vedo nič, niso dovolj seznanjeni, o tem ne razmišljajo in ne zato, ker enostavno niso na to vprašanje želeli odgovoriti.

2. Stališče do organiziranosti vzgoje in izobraževanja na narodnostno mešanem območju

Stališča respondentov do vzgoje in izobraževanja smo preverjali tudi z nizom trditvev o vzgoji in izobraževanju, ki se izvaja na slovensko-italijanskem narodnostno mešanem območju. Respondentom smo navedli 13 trditvev. Statistična analiza rezultatov kaže, da se večina vprašanih strinja s trditvijo, da sedanji model združuje učence slovenske in italijanske narodnosti in da ustvarja oziroma ohranja odnose sožitja med različnimi narodnostnimi skupnostmi okolju, ki ga raziskava obravnava. S to trditvijo se bolj strinja oziroma v glavnem strinja nekoliko večji odstotek Italijanov kot Slovencev. Relativno visok odstotek vprašanih (13,2 %) pa je do sedanjega modela indiferenten in se s konceptom sedanjega modela niti strinja niti ne strinja. Pri tem se to stališče vprašanih ne razlikuje glede na njihovo narodnostno pripadnost. Prav tako relativno visok odstotek vprašanih je na to vprašanje odgovorilo z "ne vem". Pri tem nekoliko izstopajo Slovenci, kajti kar 20,9 odstotkov Slovencev je na vprašanje odgovorilo z "ne vem". Poglobljena analiza takega stališča vprašanih z njihovo starostjo nam potrjuje predvidevanja, da so tako odgovorili zlasti starejši, ki sodijo v skupino vprašanih nad 60 let in ki s šolo nimajo nobenega stika več in tudi ni več področje, ki bi jih zanimalo. Ti predstavljajo v našem vzorcu relativno največjo skupino (kar 25,4 odstotka vprašanih je starejših od 60 let).

Manjše razlike med Slovenci in Italijani se pojavljajo tudi pri trditvi, da naj šolo z italijanskim učnim jezikom obiskujejo samo otroci italijanske narodnosti. S to trditvijo se absolutno ne strinja največji odstotek naših respondentov (34,0%), nekoliko močneje je to nestrinjanje prisotno pri Italijanih. Tudi relativno visok odstotek vprašanih se v glavnem ne strinja, da bi šolo z italijanskim učnim jezikom obiskovali samo otroci italijanske narodnosti (16,1 odstotka vprašanih meni tako). Na drugi strani pa se s

trditvijo, da naj šolo obiskujejo samo otroci italijanske narodnosti strinja v celoti 13,3 odstotkov ter v glavnem strinja 11,5 odstotkov vprašanih. Statistične razlike, ki se nanašajo na narodnost pri strinjanju s to trditvijo niso opazne. Na osnovi statističnih kazalcev lahko zaključimo, da večina respondentov iz naše raziskave ne podpira ločenih šol, ki bi jih lahko obiskovali izključno učenci glede na narodnostno pripadnost. Ta podatek brez dvoma odraža večkulturno funkcijo, ki jo respondenti pripisujejo šoli ne glede na učni jezik - ali je le ta večinski ali manjšinski.

Želeli smo tudi ugotoviti ali se starost, izobrazba in poklic sovpadata s trditvijo, da naj šolo z italijanskim učnim jezikom obiskujejo samo otroci italijanske narodnosti. Statistična analiza podatkov ne kaže signifikantne povezave med omenjenimi sprejemljivkama in trditvijo, čeprav posamezne celice kažejo nekatera odstopanja. Tako se s trditvijo, da naj šolo z italijanskim učnim jezikom obiskujejo samo otroci italijanske narodnosti bolj strinja oziroma v glavnem strinjajo vprašani, ki so mlajši od 40 let (strinjanje s to trditvijo je močnejše prisotno pri Italijanih) ter so po poklicu uslužbenci oziroma zasebniki z dokončano osnovno ali srednjo šolo. Strinjanje s to trditvijo je močnejše prisotno pri strokovnjakih italijanske narodnosti medtem ko je nestrinjanje s to trditvijo, torej diametralno nasprotje, nekoliko močnejše kot pri ostalih prisotno pri strokovnjakih slovenske narodnosti ter pri zasebnikih italijanske narodnosti. Vsaj na osnovi statistične analize lahko zaključimo, da je stališče, kdo naj obiskuje šolo z italijanskim učnim jezikom močnejše in bolj izrazito prisotno samo pri določeni skupini (lahko zapišemo tudi eliti) prebivalstva tako italijanske kot slovenske narodnosti.

3. Stališče do jezika v vzgoji in izobraževanju na narodnostno mešanem območju

Ustava in številni zakoni zagotavljajo na narodnostno mešanem območju v Sloveniji enakopraven položaj manjšine in večine, kar pomeni tudi enakopraven položaj slovenskega in italijanskega jezika. Kako posamezniki sprejemajo to jezikovno enakopravnost se odraža tudi v stališču, da se njihovi otroci v šoli naučijo enako dobro slovensko in italijansko.

Večina anketirancev ne glede na narodnostno pripadnost je mnenja, da je zelo potrebno (tako meni 52,9 odstotkov vprašanih) oziroma v glavnem potrebno (tako meni 36,3 odstotkov vprašanih), da se slovenski otroci v šoli naučijo enako dobro slovensko in italijansko. Italijani imajo o tem stališču bolj trdno mnenje in večina jih (66,5 %) sodi, da je zelo potrebno, da se slovenski otroci naučijo enako dobro oba jezika, slovenskega in italijanskega. Na osnovi statističnih rezultatov iz naše raziskave lahko potrdimo, da ne samo manjšina, ampak tudi večina sprejema večkulturno oziroma večjezično okolje, v katerem živi. Zelo majhen odstotek je tistih, ki imajo bolj "negativno, odklonilno" stališče o potrebi, da se otroci slovenske narodnosti naučijo enako dobro slovensko in italijansko. Tako je samo 7 odstotkov vprašanih popolnoma indiferentno do tega vprašanja, v glavnem nepotrebno, da se Slovenci naučijo oba jezika, se zdi samo 1,3 odstotkom vprašanih, povsem nepotrebno pa samo 1 vprašanemu (0,1%), za brez odgovora oziroma ne vem pa se je odločilo samo 2,2 odstotka respondentov. Čeprav to "negativno, odklonilno" stališče ne kaže statistično pomembne povezave med narodnostno pripadnostjo ter starostjo in izobrazbo, pa nam poglobljena analiza podatkov nakaže nekatera odstopanja. Med Slovenci imajo tako izoblikovano stališče pred-

vsem vprašani z nedokončano osnovno šolo. Pri Slovencih starost v povezavi z omenjenim stališčem ne kaže statistične povezave, medtem ko je pri Italijanih to stališče močnejše povezano s starostjo in to se odraža pri stališču, ki ga ima mlajša generacija (do 30 let), kar na nek način preseneča.

Zanimivi pa so rezultati, ki osvetljujejo, zakaj posamezniki menijo, da je za slovenske otroke znanje italijanskega in slovenskega jezika zelo ali v glavnem potrebno. Slovenci so, čeprav v relativno majhnem odstotku menili, da je to zaradi narodnostno mešanega območja (23,5 %), približno enak odstotek jih meni, da je to zaradi sožitja (21,3 %), 19,3 odstotkov pa je mnenja, da je znanje večih jezikov pomembno v življenju, 20,0 odstotkov vprašanih je sodilo, da je znanje jezikov potrebno zaradi bližine Italije. Italijani imajo o tem nekoliko drugačno mnenje kot Slovenci in znanje dveh jezikov povezujejo bolj z večkulturnim/ večjezičnim okoljem, v katerem živijo. Tako je pri Italijanih nekoliko močnejše prisotno mnenje, da je potrebno znanje dveh jezikov predvsem zaradi narodnostno mešanega območja (32,8 odstotkov jih tako meni) ter zaradi sožitja (za to se je odločilo 29,0 odstotkov Italijanov). Manjši pomen pa Italijani znanju slovenskega in italijanskega jezika pripisujejo kot vrednoto, ki se nanaša na znanje večih jezikov (več jezikov znaš, več veljaš). Prav tako pa po njihovem mnenju bližina Italije ne vpliva in ni pomembna za znanje slovenskega in italijanskega jezika pri posameznikih.

Da vprašani resnično menijo, da je za slovenske otroke potrebno, da se naučijo dobro slovensko in italijansko potrjuje tudi rezultat, ki smo ga dobili s statistično obdelavo drugega vprašanja. V sklop trditev o dvojezičnosti smo postavili trditev, da za Slovence ni potrebno, da se naučijo italijanščine. Zanimalo nas je ali se s to trdivijo popolnoma strinjajo, v glavnem strinjajo, niti se strinjajo niti ne strinjajo, v glavnem ne strinjajo, sploh ne strinjajo ali o tem ne vedo nič. Velik odstotek vprašanih (47,9 %) se sploh ne strinja s predloženo trditvijo, v glavnem se ne strinja s trditvijo tudi še 21,8 odstotkov vprašanih. Predvsem pri mlajši generaciji (do 30 let) je nekoliko močnejše prisotno nestrinjanje s trditvijo, prav tako pa so tudi Italijani bolj trdno prepričani o nepravilnosti trditve kot pa Slovenci. Na drugi strani pa se s trditvijo popolnoma oziroma v glavnem strinja približno štirinajst odstotkov vprašanih, med katerimi ne izstopajo ne Italijani ne Slovenci ne drugi, močnejše pa je strinjanje s to trdivijo prisotno pri vprašanih s poklicno izobrazbo.

Rezultati statistične obdelave podatkov, ki odražajo mnenje vprašanih, v kolikšni meri se jim zdi potrebno, da bi se italijanski otroci v šoli naučili enako dobro slovensko in italijansko se bistveno ne razlikujejo od mnenja vprašanih, ki se nanaša na potrebo, da bi se slovenski otroci naučili v šoli enako dobro slovensko in italijansko. Tako Slovenci kot Italijani so o tej potrebi močno prepričani, medtem ko "drugi" izstopajo predvsem pri stališču, da jim je vseeno, torej nimajo izoblikovanega stališča do tega vprašanja. Starost, izobrazba, poklic vprašanih ne predstavlja statistično pomembne sprejemljivke, ki bi opozarjala na indikativne povezave z mnenjem vprašanih, da je potrebno, da se italijanski otroci naučijo enako dobro slovensko in italijansko.

Pozitiven odnos do dvojezičnosti, razumevanje vrednot večkulturnega izobraževanja in sprejemanje narodnostno mešanega / dvojezičnega okolja kaže tudi interpretacija statističnih podatkov, ki se nanašajo na trditev, da se morajo na narodnostno mešanem območju vsi učiti jezik večine in manjšine. Nekoliko več kot polovica respondentov se popolnoma strinja (53,1 odstotka) s trditvijo, ki smo jo navedli v vprašalniku, da se

morajo na narodnostno mešanem območju vsi učiti oba jezika. S to trdivijo se bolj strinja starejša populacija pripadnikov italijanske narodnosti kot pa ostali. V glavnem se strinja 27,9 odstotkov vprašanih, nevtralno stališče pa ima 10 odstotkov vprašanih iz našega vzorca. Zelo majhen odstotek je respondentov, ki se s trditvijo ne strinja (2,7 % vprašanih se v glavnem ne strinja ; 3,4 % pa se popolnoma ne strinja).

Pomembno vlogo, ki jo ima znanje italijanskega jezika v okolju in neposredno tudi sprejemanje dvojezičnosti med večinsko in manjšinsko populacijo se odraža tudi v analizi vprašanja, ki se nanaša na ureditev položaja italijanskega jezika kot predmeta v šoli. Večina vprašanih- 75,3 odstotka (73,2 % Slovencev; 83,1 % Italijanov) meni, da bi se morali obvezno vsi v šoli učiti italijanski jezik. Manjši odstotek respondentov, samo 16,0 odstotkov je mnenja, da naj se italijanski jezik obvezno učijo samo otroci italijanske narodnosti, Slovenci pa le, če to želijo. To mnenje je močneje prisotno pri Slovencih kot pri Italijanih. Zanimljivo majhen odstotek vprašanih pa je mnenja, da naj se italijanski jezik učijo samo otroci italijanske narodnosti (samo 0,6 odstotka jih ima to mnenje). Neizoblikovano mnenje o tem vprašanju oziroma, da o tem ne vedo nič ima manj kot deset odstotkov vprašanih (8,1 %). To gre brez dvoma pripisati njihovi nevednosti, kajti na osnovi analize statističnih podatkov, ki se nanašajo na izo-brazbo, so to predvsem ljudje z nedokončano osnovno šolo. Analiza vprašanja, ki posega v organizacijo vzgoje in izobraževanja in reflektira odnos vprašanih do vsebine interkulturnega izobraževanja, brez dvoma potrjuje tezo, da večina vprašanih iz raziskave podpira normativno urejeno manjšinsko zakonodajo v Sloveniji, iz katere izhaja organizacija in model šolstva. Vprašani tudi podpirajo enakopraven položaj in rabo italijanskega in slovenskega jezika na narodnostno mešanem območju v Slovenski Istri.

3. Zaključek

Številni statistični podatki, ki smo jih navedli v našem prispevku brez dvoma potrjujejo, da na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre prevladuje pozitiven odnos do modela vzgoje izobraževanja, ki se izvaja v maternem jeziku (jeziku večine ali manjšine) in istočasno vsebuje obvezno učenje drugega jezika - jezika večine ali manjšine. Vprašani, ki so bili vključeni v našo raziskavo vzgoji in izobraževanju kot celoti in tudi posameznim komponentam (učenje drugega jezika, jezika večine ali manjšine v okviru izobraževalnega procesa) pripisujejo pomebno mesto. Večina jih ne glede na narodnostno pripadnost sprejema to interkulturno izobraževanje kot nekaj, kar pomeni sestavni del okolja, v katerem živijo. Istočasno pa se zavedajo, da poznavanje dveh jezikov pomembno prispeva k ustvarjanju odnosov, ki jih zaznamuje toleranca in sožitje. Znanje in učenje dveh jezikov - jezika večine in manjšine sprejemajo kot obvezo, ki je nujno potrebna tako večini kot manjšini. Brez dvoma so nekatera stališča močneje prisotna pri pripadnikih italijanske narodnosti, druga pri pripadnikih slovenskega naroda. Prav tako tudi starost anketirancev marsikdaj v stališčih in odnosu do problematike odraža obdobje, v katerem so vprašani živeli ter je povezano z zgodovinskimi in političnimi dogodki. Statistični podatki nas opozarjajo tudi na nevtralen odnos pripadnikov drugih narodnosti do obravnavane tematike. Izobrazbena in poklicna sprejemljivka izstopa predvsem pri nekaterih odgovorih. Statistični podatki tudi kažejo, da so se predvsem vprašani z nedokončano osnovno šolo, ki jih je v našem vzorcu relativno

najmanj, največkrat odločili za odgovor "ne vem" oziroma niso na vprašanje odgovorili. To je brez dvoma povezano z njihovo nevednostjo in ne z njihovim odklonilnim odnosom do vsebine, ki jo naša raziskava obravnava.

Literatura:

- Batelaan, P.** (1984) Intercultural education in Europe: policy and development, dilemmas. V: Multicultural education, CCMIE, Toronto, 231-236.
- Batelaan, P. Gundara, J. S.** (1991) Cultural diversity and the promotion of values through education. V: Intercultural learning for human rights. Seminar. Klagenfurt, 28-30. 10. 1991.
- Čok, L.** (1995) Strategies of second language teaching and learning: a case of Italian as second language. V: Report on Workshop 5B "Learning and teaching languages in pre-school and primary bilingual contexts (age 3/4- 12/13)", Council of Europe.
- Nečak-Lük, A.** (1990) Educazione ed istruzione bilingue nel Prekmurje (Oltremura); presentazione del modello. V: Problematiche educative in ambiente plurilingue. Trieste, 72-82.
- Nečak-Lük, A.** (1993) Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru. V: Razprave in gradivo. Ljubljana, 28, 5-13.
- Nečak-Lük, A.** in sodelavci (1996) Medetnični odnosi in narodna identiteta v Slovenski Istri (Koper/Capodistria, Piran/Pirano, Izola/Isola): primerjalna analiza elementov narodnostne identitete prebivalstva na stičnih območjih obmejnih regij Slovenije, Avstrije, Italije, Madžarske: vprašalnik.
- Nečak-Lük, A., Jesih, B., Novak-Lukanovič, S.** (1996) Opredelitev za sožitje še neokrnjena: izsledki raziskave "Medetnični odnosi in narodna identiteta v Slovenski Istri". V: Primorske novice, 50, 18.
- Novak-Lukanovič, S.** (1993) Dvojezična vzgoja in izobraževanje: vloga v družbi in stališča posameznikov. V: Razprave in gradivo. Ljubljana, 28, 38-45.

Summary

The meaning of education in interethnic relations

The article brings interpretation of some variables that best reflect individual viewpoints towards the organization of education taking place in the ethnically mixed region of Slovenian Istria.

Results of several research studies prove that education has a great influence upon the formation and preservation of individual and group ethnic identity, which is also the opinion of our respondents. Most of the interviewees, irrespective of their ethnic affiliation, believe that amongst the eight spheres, stated as important for the shaping up of ethnic identity - family, school, church, media, minority organizations, working organizations, political parties, contacts with the parent nation - family is definitely the most important. The results related to the significance of education in ethnically mixed region are presented separately, in connection with certain variables (ethnic affiliation, age, education).

The Constitution guarantees, along with several laws, equal status of minority and majority in ethnically mixed regions which includes the equality of Italian and Slovene languages. The individuals' response towards equality of languages is also reflected in their standpoints concerning: the relation between majority and minority languages, the command of Slovene and Italian their children should acquire in school, the significance of the knowledge of minority and majority languages, the status of language in school and the present regulation of education in the ethnically mixed region in the Slovene Istria. The complex of the above mentioned standpoints is presented together with certain variables (ethnic affiliation, age, education) which, as we believe, affect the diversity of attitudes towards national equality.